

Lang: trahvid laimajatele peavad olema piisavalt suured

Endine justiits- ja kultuuriminister, meediategelane Rein Lang ütles usutluses Indrek Kiislerile, et tühistamiskultuur ajab Eestis juuri järjest sügavamale ja see ei ole hea. Laimajate vastu aitavad tema sõnul ainult suuremad rahatrahvid.

Ma alustan sellest, et meil on niinimetatud tühistamiskultuur hakanud Eestis levima üha enam, palju on räägitud Alari Kivisaare raadioeetrist kõrvaldamisest, nüüd on sama teed läinud ka EKRE esimees Martin Helme, kes keeldus vastamast Delfi ajakirjaniku küsimusele. Meeleheitlikult vastandumist otsiv tippoliitik tahab ka lihtsalt Delfit tühistada?

See teeb mind väga murelikuks. Iga päev toob uudiseid, mis nihutavad seda piiri mõne sentimeetri kaupa kaugemale.

Räuskav ühiskondlik suhtlemine on meil kestnud juba üsna pikka aega. Nüüd oleme jõudnud punkti, kus mingisugused seltskonnad koguvad allkirju kellegi ametist lahtilaskmiseks või töölt kõrvaldamiseks.

Mulle kahetsusväärset meenub see protsess, mis sai alguse USA teatud ülikoolidest, kus üliõpilased kogusid kollektiivselt allkirju ühe või teise õppejõu kõrvaldamiseks, sest neile ei meeldinud õppejõu teaduslikud vaated. Küsimus polnud õppejõu teadmiste tasemes või õpetamise tasemes, vaid vaadetes.

Selline protsess pole Eestile kasuks ja sellele võiks panna piiri.

Kui seda ei tehta eetilistest kaalutlustest lähtuvalt siis peab appi tulema õigussüsteem.

Kuidas õigussüsteem appi saab tulla? See raadiojaam (Sky Pluss) eeldabki oma saatejuhtidelt kroonilist jutuvada, mille sisu hindajateks saavad olla vaid kuulajad. Ja sellel sellel raadiojaamal on muuseas Eestis väga head kuulajanumbrid. Kuidas siin kohus aidata saab?

Kui mõni meediaväljaanne või ajakirjanik läheb kellegi arvates üle piiri, mis puudutab kellegi konkreetseid õigusi, kui keegi tunneb ennast laimatuna, siis on tal õigus pöörduda kohtusse. Eelkõige taotlusega ebaõiged andmed ümber lükata aga nõuda ka kahjutasu. Selles suhtes on Eesti seadused täiesti paigas, kohus võib mõista ka tõkestavaid kahjuhüvitisi. Summa peab olema niivõrd suur, et solvaja edaspidi hoidub sellisest tegevusest.

err.ee

15.08.2020 08:40

Indrek Kiisler

20000

Aivar Mäe

See praktika sai alguse lääneriikides, kus üks väljaanne muutis põrguks Monaco printsessi elu. Kohus mõistis väljaandelt välja sellise summa, mis kohtu arvates pidi edaspidi tõkestama väljaannet ebaseaduslike meetodite kasutamisel.

Eestis pole aga kellegi käest selliseid kahjuhüvitisi välja mõistetud.

Enamasti on need summad suurtes laimamisasjades, kus tegelikult on inimesi sõnadega tallatud jalge alla, olnud niivõrd väikesed, et küüniliselt öeldes on meediaväljaandel olnud kasulikum laimatavat sõimata, maksta hüvitis ära, sest sellest saadav tulu on olnud väljaandele tähelepanu mõttes ikkagi suurem.

Ma olen ikka oodanud seda, et väljamõistetud hüvitised oleksid niivõrd suured, et kõik need inimhingede insenerid, kes üritavad raha teenida kellegi jalge alla tallumisega, peaks maksma niivõrd suurt hüvitist, et see lõpuks mõjuks.

See sama teema puudutab ka üht teist suvist skandaali, nimelt Aivar Mäe väidetavaid ahistamisjuhtumeid. Me ei tea millega see asi lõpeb, kas süüdistused leiavad tõendamist või mitte. Kuidas mõõta Aivar Mäele tehtud kahju, kui selgub, et tegu oli laimuga? Isegi Aivar Mäe niiöelda õigeksmõistmisel jääb suur osa ühiskonnast endiselt arvamusele, et see mees on naistekäperdaja.

See ongi see miljoni dollari küsimus.

Üks mõõdupuu, mis on olnud toimiv lääne ühiskonnas, on olnud ikka raha. Ka advokaat Robert Sarv on tühistamise nõudjaid hoitanud, et selle eest tuleb kahjutasu maksma hakata.

Aga väga oluline on ka see, kuidas see saajaprotsendiline vale avalikust informatsioonist eemaldada. See kes valeinfo avaldas, see saab kerge vaevaga oma materjalidest jama kustutada, aga kui seda on tsiteeritud üle terve maailma tuhandetes kanalites ja saitidel, siis tegelikult puudub võimalus sealt seda kõrvaldada. Muidu on nii, et 25 aasta pärast kirjutab keegi tõsimeelselt doktoriväitekirja ja kasutab seda valeinfot teabe loomiseks.

Belgias on nii otsustatud, et kui inimene mõistetakse õigeks, siis kõik, kes valeinfot on levitanud peavad selle kustutama. Aga praktika on näidanud, et see on enamasti võimatu. See on lihtsalt kaasaegse tehnoloogilise ühiskonna võlu ja vaev.

Ja lahendus saab ilmselt olla ka vaid tehnoloogiline, kui Google suudab igalt poolt avarustest leida inimese kohta andmeid, siis ilmselt kunagi keegi leiutab ühe punase nupu, et need andmed kõrvaldada.

Kas pendel liigub kunagi ka teisele poole tagasi? Näiteks on tänases Eestis erametsaomanikud sattunud isikliku surve alla, neile ütlevad suvalised kõrvalseisjad mida ja mismoodi oma metsa majandada ja oma eraomandiga käituda. Ma ei räägi riiklikest reeglitest, vaid lihtlabasest psühhoterrorist.

See on demokraatia, ega inimestel suud kinni ei topi.

Iseasi on kas on kohustus kõrvalseisjaid kuulata. Olulisem on aga see kui palju selliseid inimhingede insenere võimendatakse ja eelkõige meedia poolt.

Mul on mulje, et kui sul on mingi tõde kuulutada, siis tuleb üles otsida tuttav ajakirjanik, siis saad anda oma asjale suure võimenduse. Seda presenteeritakse kui tähtsat ideed ja sellele tuleb teha veel järgnevaid infoofensiive, et jääks mulje, et tegemist on suure ühiskondliku tellimusega, mis aga tegelikult ei vasta tõele.

Siin on palju näiteid, mida on üritatud näidata kui ühiskonna valdavat seisukohta.

Ma ei usu, et Eesti rahva üksmeelne seisukoht on see, et tselluloositehase rajamisel pole vaja teha uuringuid. Ma ei usu, et eestlased arvavad et uuringute tegemine on saatanast. Uurida ju võib, iseasi kas kunagi mingisse x kohta ehitatakse mingi kombinat. Täna oleme sealmaal, kus tõkestatakse uute teadmiste otsimine. Ja seda tehakse kas vandenõuteooriatele tuginedes või ka tuginedes puht majanduslikele huvidele.

Oma vastuteooriat saab kergesti rajada väitele, et mingi majandusüksuse loomine on kogu maailmale kahjulik, kuid tegelikult selle loomine kahjustab labaselt sinu enda majandushuve.

Riigihaldusminister Jaak Aab otsustas loobuda eriplaneeringu algatamisest, mille eesmärk oli uurida võimalusi rajada Tallinna ja Helsingi vahele raudteetunnel. Minu meelest kasutatakse nüüd veel üht hooba avalikus debatis, nimelt viidatakse üsna tihti hämaratele Hiina (ja Vene) julgeolekuhuvidele ja täpsemaid argument välja ei toodagi.

Ma pean ausalt ütleva, et ma sellest Jaak Aabi jutust ei saanud küll mitte midagi aru. Ta rääkis, et ta toetab valitsustevahelist tunneliprojekti, mida ju ei ole olemas ja millele ka soomlased reageerisid suure imestusega. Soome ja Eesti valitsus ju ei hakka tunnelit ehitama, seda teevad ikka erainvestorid.

Nüüd oleme jälle dilemma ees, viskasime minema hüpoteetilise ohu ja ütleva, et ei kavatsegi uurida tunneli ehitamise võimalust.

Paneme asja 25 aastaks kalevi alla ja elame teadmisega et me ei kavatsengi tunnelit ehitada.

Praegu pole tõesti ilmselt majanduslikult kasulik seda rajada, kuid olud ju muutuvad, inimesed ja kaubad hakkavad rohkem liikuma, tehnoloogia areneb. Aga meie istume ja kinnitame, et tunnelit ehitada pole võimalik.

Poliitikute juurde tagasi tulles, kas rahandusminister Martin Helme käitus õieti? Kas sealt paistis lihtsalt välja solvumine, et selles meediaväljandes on kirjutatud kahel perekond Helmete jaoks ebameeldival teemal? Esmalt USA advokaadibüroo otsimise tagamaadest ja siis veel iidamast-aadamast pärit lugu Suure-Lähtru mõisa renoveerimisest. Nende teemade presenteerimise üle võib vaielda, aga kas isiklik solvumine on põhjus Delfi blokeerimiseks?

Eks ta inimlikult paistab küll niimoodi välja.

Ma saan Mart Helmest aru, kui iga kahe aasta taga see mõisateema mingis soustis korjatakse üles. Aga kui sa oled avaliku elu tegelane ja oled positsioonil siis sa väga valida ei saa, kes sind intervjuerib, sa lihtsalt oled kohustatud vastama. Selle kohta on ilus ütlus: "see käib tuusiku hinna sisse".

Sa ei saa teha valikuid, oled lihtsalt kohustatud rääkima kõigiga. See võib olla raske ja frustreeriv, kuid mis parata, tuleb ära kannatada.

Samasugust asja üritas teha reformierakondlasest peaminister Taavi Rõivas, kes pikalt keeldus vastamast Tallinna TV küsimustele. Seega pole midagi uut Eesti ajakirjandus- ja poliitikamaastikul?

Jah, mäletan väga hästi, et Taavile üritati öelda, et see asi ei ole nii üheülbaline, et katsu üle olla ja ennast mitte väga välja elada selle õnnetu Tallinna Televisiooni peal.

Muidugi kuskilt see piir läheb, õnneks pole meil olemas ajakirjandusseadust, aga igaüks ei saa ennast lugeda ajakirjandusväljaandeks ja ajakirjanikus. Kui tee oleks kõigi jaoks vaba, siis peaksime Stenbocki majja lubama kõik klounid, kes tahavad lihtsalt kaamerate ees ropendada.

Kuskil on piir, aga piirid peavad olema paigas lähtuvalt ühiskonnas kehtivatest tavadest, kommetest ja eetikast.

Kui me hakkame iga asja kohta kirjutama seadusi, siis me jõuame segasesse regulatsioonide ühiskonda, mille nimi oli Nõukogude Liit. Nõukogude Liidus oli ka näiteks selline õigusakt, mis määras

ära Saaremaa keskmise aastase õhutemperatuuri. Nii et üritati ka loodusseadusi kirja panna.